

«به نام خداوند جان و خرد»

داوری

در حقوق ایران

علی دریمی

رئیس اولین دوره شورای سیاستگذاری داورى قوه قضائیه
استادیار دانشگاه

آشنایی با داورى

سرشناسه	: دریمی، علی، ۱۳۵۱-
عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc.
عنوان و نام پدیدآور	: داوری در حقوق ایران/مولف علی دریمی.
مشخصات نشر	: تهران: دادبخش، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۴۴۳ ص.
شابک	: 978-622-719411-1
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه: ص. [۴۳۵]-۴۵۹؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	: داوری و جزا - ایران
موضوع	: Arbitration and award - Iran
رده بندی کنگره	: KMH۱۸۲۹
رده بندی دیویی	: ۵۵۰۹/۳۴۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۶۵۹۹۳۲۷

کتابت و فروش

www.ketab.ir

عنوان کتاب:

داوری در حقوق ایران

ناشر:

مؤلف:

چاپ اول:

شمارگان:

شابک:

قیمت:

تهران، میدان انقلاب، کارگر شمالی، کوچه رستم، پلاک ۲۱

۵۶ ۲۸ ۴۶ ۶۶ - ۵ ۹۳ ۴۸ ۶۶ - ۲۱

dadbakhshlaw@gmail.com

حقوق این کتاب برای ناشر محفوظ است.

فهرست مطالب

مقدمه.....	۱۵
------------	----

بخش اول

فصل اول.....	۱۹
--------------	----

گفتار اول: بررسی مداخله دادگاه در داوری در حقوق ایران.....	۲۱
مبحث اول: معنای لغوی داوری.....	۲۳
مبحث دوم: تعریف اصلاحی و حقوقی داوری.....	۲۴
مبحث سوم: ماهیت حقوقی قرارداد داوری.....	۲۴
الف) داوری و دادرسی.....	۲۵
ب) داوری و توکیل.....	۲۵
ج) داوری و سازش.....	۲۶
مبحث چهارم: قرارداد داوری.....	۲۶
مبحث پنجم: مزایای داوری.....	۲۸
الف) سری بودن داوری.....	۲۹
ب) انتخاب شخص متخصص.....	۲۹
ج) هزینه داوری.....	۲۹
د) عدم اعتماد طرفین به دادگاه‌های داخلی یکدیگر.....	۳۰
ه) عدم نیاز به وکیل.....	۳۰
و) انتخاب آزاد زبان داوری.....	۳۰
مبحث ششم: اشکال داوری.....	۳۰
الف) داوری موردی یا خاص.....	۳۰
ب) داوری سازمانی.....	۳۱
مبحث هفتم: شرایط لازم قبل از تنظیم قرارداد داوری.....	۳۱
۱- اهلیت طرفین قرارداد.....	۳۱
الف) شکل و فرم قرارداد داوری.....	۳۱
۱- کتبی بودن قرارداد داوری.....	۳۱

- ۳۲ ۲- مستقل یا وابسته بودن توافق داوری
- ۳۲ گفتار دوم: داوری داخلی یا بین‌المللی
- ۳۲ مبحث اول: انواع داوری بر حسب زمان انعقاد موافقت‌نامه داوری
- ۳۳ الف) داوری اختیاری و اجباری
- ۳۳ ب) داوری سازمانی و موردی یا خاص
- ۳۳ ۱- قانون آئین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور مدنی
- ۳۴ ۲- قانون داوری تجاری بین‌المللی
- ۳۴ مبحث دوم: اجرای آرای داوری خارجی مبتنی بر قواعد فراملی
- ۳۵ مبحث سوم: رابطه‌ی دادگاه و داوری
- ۳۵ مبحث چهارم: حدود مداخله دادگاه در روند داوری قبل از شروع رسیدگی داوران
- ۳۵ مبحث پنجم: نقش دادگاه در خصوص توافق‌نامه داوری
- ۳۶ مبحث ششم: نقش دادگاه در تضمین اصول اجباری دادرسی و تحصیل دلایل
- ۳۶ الف) اصول اجباری و نقش دادگاه در تضمین آنها
- ۳۶ مبحث هفتم: نقش دادگاه در تحصیل دلایل مورد نیاز داوری
- ۳۷ مبحث هشتم: نقش دادگاه در جرح و طلب صلاحیت داوران
- ۳۷ الف) فقدان اهلیت داور
- ۳۸ ب) فقدان شرایط مورد توافق اصحاب دعوا در داور
- ۳۸ ۱- فقدان استقلال و بی‌طرفی داور
- ۳۸ مبحث نهم: دخالت دادگاه پیش از اجرای رأی داور
- ۴۰ مبحث دهم: دخالت دادگاه در اجرای رأی داور
- ۴۱ مبحث یازدهم: نقش دادگاه بعد از رسیدگی و صدور رأی داوری
- ۴۲ مبحث دوازدهم: نقش دادگاه در رسیدگی به اعتراض به رأی داوری
- ۴۲ مبحث سیزدهم: شناسایی آراء داوری
- ۴۳ گفتار سوم: موارد جرح و ردّ داور در حقوق داخلی و بین‌الملل
- ۴۴ مبحث اول: موارد جرح و ردّ داور در حقوق داخلی
- ۴۴ الف) قانون آیین دادرسی مدنی
- ۴۶ ب) قانون داوری تجاری بین‌المللی
- ۴۷ ج) آیین‌نامه نحوه ارائه خدمات مرکز داوری اتاق ایران
- ۴۸ مبحث دوم: بررسی تطبیقی اصول حاکم بر جرح و ردّ داور
- ۵۲ ۱- اهلیت

۵۴.....	۲- تابعیت
۵۶.....	۳- سوء رفتار
۵۸.....	د) توانمندی و شروط مورد توافق
۶۰.....	ه) استقلال و بی طرفی
۶۴.....	گفتار چهارم: قرارداد داوری؛ تشریفاتی یا رضایی
۶۶.....	مبحث اول: قانون آیین دادرسی مدنی ۱۳۷۹
۶۶.....	مبحث دوم: دلایل موافقان لزوم تشریفاتی بودن قرارداد داوری
۶۸.....	مبحث سوم: دلایل مخالفان لزوم کتبی بودن قرارداد داوری
۶۹.....	مبحث چهارم: قانون داوری تجاری بین المللی
۷۲.....	مبحث پنجم: قرارداد داوری؛ وضعیت مطلوب
۷۳.....	گفتار پنجم: سیر تاریخی قرارداد داوری
۷۳.....	مبحث اول: قانون اصول محاکمات حقوقی مصوب ۱۳۲۹ هجری قمری
۷۴.....	مبحث دوم: قانون حکمیت مصوب ۱۳۰۶ شمسی و قانون اصلاح حکمیت ۱۳۰۸
۷۵.....	مبحث سوم: قانون حکمیت مصوب ۱۳۱۳ و قانون آیین دادرسی مدنی مصوب ۱۳۱۸
۷۷.....	مبحث چهارم: قوانین سایر کشورها
۷۹.....	گفتار ششم: طرف شرط داوری در گروه قراردادی
۸۱.....	مبحث اول: مفهوم و انواع «گروه های قراردادی»
۸۲.....	مبحث دوم: مفهوم گروه قراردادی
۸۳.....	مبحث سوم: انواع گروه های قراردادی
۸۴.....	الف) قراردادهای با هدف یکسان (مجموعه قراردادی)
۸۴.....	ب) قراردادهای با موضوع یکسان (زنجیره قراردادی)
۸۵.....	مبحث چهارم: طرف شرط داوری در قراردادهای با شروط حل اختلاف مشابه یا سازگار
۸۶.....	مبحث پنجم: وجود شروط داوری مشابه در تمام قراردادها
۸۶.....	مبحث ششم: وجود شرط داوری در یک یا چند قرارداد و فقدان شرط حل اختلاف در قراردادهای دیگر
۹۰.....	مبحث هفتم: طرف شرط داوری در قراردادهای با شروط حل اختلاف متفاوت یا مغایر
۱۰۴.....	گفتار هفتم: نقض و توسعه قلمرو قرارداد داوری
۱۰۵.....	مبحث اول: نقض قلمرو قرارداد داوری
۱۰۵.....	مبحث دوم: انواع نقض قلمرو قرارداد داوری
۱۰۵.....	الف) نقض قلمرو موضوعی قرارداد داوری

ب) نقض قلمرو شخصی قرارداد داوری	۱۰۷
مبحث سوم: آثار نقض قلمرو قرارداد داوری	۱۱۰
مبحث چهارم: توسعه قلمرو قرارداد داوری	۱۱۲
مبحث پنجم: انواع توسعه قلمرو قرارداد داوری	۱۱۶
الف) توسعه قلمرو موضوعی قرارداد داوری	۱۱۶
ب) توسعه قلمرو شخصی قرارداد داوری	۱۱۹
مبحث ششم: آثار توسعه قلمرو قرارداد داوری	۱۲۷
گفتار هشتم: مبانی نظری	۱۲۹
مبحث اول: نظریه گروه شرکت‌ها	۱۲۹
مبحث دوم: نظریه نمایندگی در رابطه شرکت فرعی و شرکت مادر	۱۳۲
مبحث سوم: نظریه نمایندگی ظاهری	۱۳۳
مبحث چهارم: نظریه الحاق به واسطه ارجاع	۱۳۴
مبحث پنجم: نظریه فرض پذیرش	۱۳۴
مبحث ششم: نظریه تلفیق	۱۳۵
گفتار نهم: بررسی شرایط داوری در قانون داوری تجاری بین‌المللی ایران و مقررات داوری آنسیترال و مقررات داوری ICC	۱۳۶
۱- تعداد داورانی که طرفین می‌توانند انتخاب کنند	۱۳۶
۲- تعداد داوران در صورت سکوت طرفین	۱۳۶
۳- انتخاب داورها (سه نفر)	۱۳۶
۴- انتخاب داور خاص طرف	۱۳۷
۵- شرایط داوران	۱۳۷
۶- تابعیت داورها	۱۳۷
۷- محدودیت مقام ناصب	۱۳۸
۸- موارد جرح داورها	۱۳۸
۹- تشریفات جرح	۱۳۸
۱۰- تعویض داور یا داورها	۱۳۹
۱۱- آیین رسیدگی داوری	۱۳۹
۱۲- محل داوری	۱۴۰
۱۳- زبان داوری	۱۴۰
۱۴- شروع داوری	۱۴۱

مقدمه

داوری و حل اختلافات به پیروی از نظر و رأی ثالث به واسطه قرارداد دارای ریشه‌های عمیق تاریخی است به‌طور مثال در میان بازرگانان فینیقی و در رم باستان امر شناخته شده‌ای بود.^۱ امروزه شیوه رایج حل اختلافات در تجارت بین‌المللی، داوری است؛^۲ زیرا در داوری برخلاف رسیدگی قضایی، تعیین کیفیت روند رسیدگی، در اختیار طرفین است. از دیگر دلایل عمده استقبال فعالان تجاری بین‌المللی از رجوع به این طریق حل و فصل اختلاف‌های عبارت است از: کم هزینه بودن، پنهان ماندن رسیدگی به امر متنازع فیه از دید عموم و در نتیجه حفظ اسرار بازرگانی طرفین، عدم وجود تشریفات دست و پاگیر دادرسی و به خصوص عدم اعتماد هریک از طرفین به بی‌طرفی دادگاهی که به کشور متبوع طرف دیگر تعلق دارد. در واقع، به خاطر دور زدن چنین معضلاتی، طرفین یک قرارداد تجاری بین‌المللی توافق می‌کنند اختلاف خود را از طریق داوری، که قضایوتی خصوصی و در سراسر جهان مورد قبول است، حل و فصل کنند.^۳

موافقت‌نامه داوری معمولاً به دو صورت شرط ضمن قرارداد اصلی و قرارداد مستقل مقرر می‌گردد. حل و فصل اختلافات معمولاً از طریق رسیدگی قضایی صورت می‌گیرد که نیازی به رضایت طرف مقابل نیست، اما برای رسیدگی از طریق داوری رضایت طرفین عنصر اساسی است و بایستی محرز باشد، وگرنه داوری اعتبار ندارد؛ بنابراین، سؤال این است که چگونه می‌توان موافقت‌نامه داوری را به اشخاصی که آن را امضا ننموده‌اند، اما به‌گونه‌ای، مرتبط با این قرارداد یا ذینفع در آن هستند، تعمیم داد؟ بدین منظور، تاکنون نظریات گوناگونی مطرح گردیده که در این پایان‌نامه مورد بررسی قرار خواهند گرفت.

۱. صادقی، مداخله دادگاه‌ها در داوری تجاری بین‌المللی، مجله دانش پژوهان بهار و تابستان ۱۳۸۲،

شماره ۳، ص ۲۸

۲. شیروی، داوری تجاری بین‌الملل، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب درسی، ۱۳۸۹، ۴۹۸.

۳. ربیعی اسکینی، مبانی نظری اصل استقلال موافقت‌نامه داوری از قرارداد اصلی در حقوق تطبیقی، ۱۳۸۳.